Растителна защита
електронно списание за растителна защита
семена, торове и земеделие
ISSN 2815-522X

"Листовая тля — известные и неизвестные вредители, опасные для овощных культур "

проф. д-р Винелина Янкова, Институт за зеленчукови култури "Марица" – Пловдив, ССА

Дата 13.04.2026 | **Выпуск** 4/2026 | **ISSN** 2815-522X | **Язык** RU
www.plant-protection.com/article/2405?lang=ru

Резюме

Повечето зеленчукопроизводители са добре запознати и често наблюдават листни въшки в своите култури. Те са сред най-разпространените и широко срещани вредители. При зеленчуковите култури се наблюдават през цялата година. Имат широк кръг от хранителни растения, което благоприятства тяхното развитие. Освен преки щети, причиняват и косвени загуби като преносители на вирусни болести. Борбата с тях е затруднена поради високия им репродуктивен потенциал и появата на резистентност в популациите към често използвани инсектициди. Успешната борба изисква мониторинг и интегриран подход.

Листните въшки (семейство *Aphididae*) са сред най-често срещаните вредители по зеленчуковите култури. Могат да бъдат намерени както на полето, така и в съоръженията за отглеждане. Много от тях са полифаги – нападат различни видове култивирани и диви растения. Разнообразието на хранителните растения благоприятства тяхното развитие. Листните въшки имат висок репродуктивен капацитет. Развиват голям брой поколения и образуват гъсти колонии по младите, апикални части на растенията. Изсмукват сок от тях и отделят лепкава, сладка течност, наречена "медена роса", върху която се развиват сапрофитни гъби, замърсяващи продукцията и възпрепятстващи фотосинтезата.

Деформации, причинени от листни въшки

В резултат на увреждания растенията се деформират, пожълтяват и изостават в развитието. Често увредените плодове и листа остават дребни и

окапват. Увредените семенни растения дават малко и некачествени семена.

Листните въшки се характеризират както с полово, така и с безполово размножаване. Половото поколение се появява през есента. Въшките снасят оплодени зимни яйца. През пролетта от тях се излюпват ларви, а възрастните се наричат **основателки**. Основателките раждат партеногенетично ларви, образувайки **поколения от основателки**. Потомството на основателките се състои от безкрили индивиди, които се размножават без оплождане (**девственици**) и крилати, живородящи женски (**аляти** или разселвачки). При мигриращите листни въшки алятите преминават от основния гостоприемник към междинни растения гостоприемници. Там те раждат партеногенетично и дават поредица от поколения, наречени **девственици**. При немигриращите листни въшки алятите преминават към растения от същия вид.

През есента, с захлаждането на времето, в колониите се появяват крилати индивиди, наречени **ремигранти**. При мигриращите листни въшки те се връщат към основните гостоприемници и раждат полови индивиди.

В сезонното развитие на листните въшки едно полово поколение се редува с много партеногенетични (безполови) поколения. Такива листни въшки зимуват като яйца върху основните растения гостоприемници, специфични за вида, и имат **холо цикличен** тип развитие. Други видове листни въшки се размножават само партеногенетично, без да зимуват върху основни гостоприемници. Те проявяват **ан холо циклично** развитие.

При благоприятни условия листните въшки се развиват много бързо и представляват сериозна заплаха за растенията. В отопляеми оранжерии могат да се наблюдават през цялата година. Обикновено високите температури, съчетани с ниска влажност на въздуха, оказват силно потискащо действие върху тях. Тези вредители развиват много поколения годишно и бързо създават резистентни форми към прилаганите инсектициди, което усложнява усилията за борба.

Листните въшки представляват риск и като преносители на вирусни болести по зеленчуковите култури. Често щетите от вируси водят до по-големи загуби в сравнение с преките щети. Голяма част от растителните вируси зависят от преносители за своето предаване и оцеляване. Насекомите са най-честите преносители, а сред тях листните въшки участват в преноса на 50% от вирусите, пренасяни от насекоми. Листните въшки са изключително добре пригодени за ролята си на преносители. Те са разпространени по целия свят, като са идентифицирани повече от 200 вида преносители.

Няколко характеристики на листните въшки допринасят за успеха им като преносители на растителни вируси. Те включват:

- Полифагният характер на някои видове листни въшки;
- Способността да се размножават партеногенетично, което улеснява бързото производство на голям брой потомци;
- Смучещите устни органи улесняват доставянето на вириони в растителните клетки, без да причиняват видими увреждания.

Активното разселване на листните въшки на дълги разстояния е ограничено. Само крилатите листни въшки се разселват на далечни разстояния. Масови полети се наблюдават привечер, при тихо и безветрено време. С въздушните течения листните въшки могат да бъдат пренесени на дълги разстояния. Разселването става пряко и косвено чрез човешка дейност, главно чрез транспорт на посадъчен материал, а понякога и с продукцията.

Листните въшки са различно оцветени. Жълтият цвят е основният, докато зеленият пигмент е с хлорофилен произход. Ларвите обикновено са посветли на цвят. Например при памуковата листна въшка се наблюдават три различно оцветени аберации: lutea (жълта), viridis (зелена) и obscura (черна). Проведени са изследвания върху цветовата вариация при *A. gossypii* при различни температури. С повишаване на температурата цветът на тялото на листните въшки постепенно се променя от зелен в жълт, а от жълт в зелен с понижаване на температурата, като спадът на среднодневните температури през второто десетдневие на септември води до появата на черната аберация. Проведените тестове показват, че няма корелация между промяната на цвета на тялото и растението гостоприемник, светлината или метода на отглеждане. Разликата в оцветяването корелира само с температурата.

Някои от най-често срещаните видове листни въшки по зеленчуковите култури са:

Прасковена листна въшка (*Myzus persicae* Sulz.)

Прасковена листна въшка (Myzus persicae Sulz.)

Разпространена е по целия свят и има голям брой растения гостоприемници. Поврежда пипер, домати, патладжани, картофи, краставици, марули, зеле, цвекло и др. Развива 40-47 поколения. През един вегетационен сезон при полските култури развива 16 поколения. Пренася над 50 различни вирусни болести, включително краставична мозайка, картофена мозайка и черно пръстеновидно петно по картофите, картофен листен лук, обикновена и жълта бобова мозайка и други.

Памукова листна въшка (*Aphis gossypii* Glov.)

Памукова листна въшка (Aphis gossypii Glov.)

Има космополитно разпространение и голям брой растения гостоприемници. Поврежда краставици, дини, пъпеши, тикви, както и пипер, домати, фасул, бамя, пащърнак, грах и др. Развива 31 поколения, а при тикви на открито до 18. Пренася вирусните болести бобова мозайка, картофена мозайка и други.

Картофена листна въшка (*Macrosiphum euphorbiae* Thomas)

Картофена листна въшка (Macrosiphum euphorbiae Thomas)

Широко разпространена. Поврежда домати, картофи, патладжани и др. Развива над 10 поколения. Пренася вирусни болести като картофен листен лук, черно пръстеновидно петно по картофите и други.

Пиперова листна въшка (*Aphis nasturtii* Kaltenbach)

Широко разпространена. Поврежда пипер, домати, картофи, тикви, бамя и др. Развива 43 поколения. Често се среща в смесени популации с прасковената листна въшка.

Грахова листна въшка (*Acyrthosiphon pisum* Harr.)

Грахова листна въшка (Acyrthosiphon pisum Harr.)

Разпространена е в цялата страна. Поврежда грах, бакла, фий и други бобови култури. Развива 18-20 поколения. Пренася причинителите на няколко вирусни болести като обикновена грахова мозайка, люцернова мозайка и други.

Черна бобова листна въшка (*Aphis fabae* Scop.)

Черна бобова листна въшка (Aphis fabae Scop.)

Разпространена е в цялата страна. Поврежда главно фасул и бакла. Развива 6-7 поколения. Пренася вирусни болести като жълта бобова мозайка, обикновена бобова мозайка, соева мозайка и други.

Люцернова листна въшка (*Aphis craccivora* Koch.)

Разпространена е в цялата страна. Поврежда главно фасул и бакла. Развива 10-12 поколения. Пренася вирусната болест обикновена бобова мозайка.

Напръстникова листна въшка (*Aulacorthum solani* Kalt.)

Широко разпространена. Поврежда картофи, домати, пипер, марули и др. Преносител е на над 40 растителни вируса.

Зелева листна въшка (*Brevicoryne brassicae* L.)

Зелева листна въшка (Brevicoryne brassicae L.)

Среща се в цялата страна и причинява значителни щети на всички култивирани и диви кръстоцветни растения. Поврежда зеле, броколи, ряпа, репички и др. Развива 18-20 поколения.

Борба

Профилактиката е важна за предпазване на растенията от нападение от листни въшки.

- Не преторявайте растенията, тъй като това може да доведе до повече щети. Избягвайте прекомерното прилагане на азотни торове;
- Поддържайте растенията добре поливани;
- Поставете жълти лепкави капани и ленти;
- Ранното засаждане може да намали интензивността на вирусните симптоми;
- Отразяващите мулчове могат да помогнат за предпазване на растенията. Сребърните, сивите и белите фолиа са подходящи и най-ефективни като цветове;
- Унищожавайте плевелите, които служат като резервоари на вируси и убежища за преносителите. Поддържайте площите около оранжериите и културите свободни от плевели;
- Спазвайте сеитбооборот и пространствена изолация;
- Използвайте репелентни растения;
- Редовно инспектирайте площите.

Извършвайте третирания при необходимост. Редувайте продукти за растителна защита с различни активни вещества, за да ограничите риска от развитие на резистентност. Можете да използвате: Azatin EC 100-150 ml/dca; Ampligo 150 ZC 40 ml/dca; Delmur 50 ml/dca; Deltagri 30-50 ml/dca; Deca EC/Dena EC/Desha EC/Poletsi/Super Delta/Deltin 50 ml/dca; Closer 120 SC 20 ml/dca; Chrysant EC 60 ml/dca; Lamdec Extra 28-60 g/dca; Maverik 2 F 20 ml/dca; Mospilan 20 SG 25 g/dca; Neemik Ten 390 ml/dca; Oikos 100-150 ml/dca; PyreGard 60-75 ml/dca; PyreChris 70-150 ml/dca; Sivanto Prime 45 ml/dca; Scato 30-50 ml/dca; Sumi Alpha 5 EC/Sumicidin 5EC/Oikos 5EC 20 ml/dca; Teppeki/Afinto 10 g/dca; Flipper 1-2 l/dca; Shirudo 15 g/dca.

Биоагенти Aphidius spp

В оранжериите могат да бъдат внесени биоагенти като *Aphidius* spp. и *Aphidoletes aphidimyza* за борба с вредителите. Други хищници и паразитоиди като калинки, златоочици, сирфидни мухи и хищни дървеници също са важни за намаляване на плътността на листните въшки. При използване на инсектициди трябва да се вземе предвид наличието на полезни видове, за да бъдат защитени. Могат да се извършват локализирани третирания или да се използват селективни/нискотоксични продукти.

По време на прибиране на реколтата спазвайте карантинните срокове на продуктите за растителна защита, посочени на етикетите.

Литература

[1] Bahariev D., B. Velev, S. Stefanov, E. Loginova, 1992. Diseases, Weeds and Pests of Vegetable Crops. Zemizdat-Sofia, 338.

[2] Grigorov St. 1980. Aphids and Their Control. Zemizdat, Sofia, 284.

[3] Rashev S., Ya. Dimitrov, N. Palagacheva. 2012. Aberrations in the Cotton Aphid (Aphis gossypii Glover) and Conditions for Their Expression. Field Crop Studies, v. VIII-1, 179-184.

[4] Carr J. P., T. Tungadi, R. Donnelly, A. Bravo-Cazar, S-J Rhee, L. G. Watt, J. M. Mutuku, F. O. Wamonjea,c, A. M. Murphy, W. Arinaitwe, A. E. Pate, N. J. Cunniffe, C. A. Gilligan, 2020. Modelling and manipulation of aphid-mediated spread of non-persistently transmitted viruses. Virus Research, 277:197845, doi: 10.1016/j.virusres.2019.197845.

[5] Dalmon A., F. Fabre, L. Guilbaud, H. Lecoq and M. Jacquemond, 2008. Comparative whitefly transmission of Tomato chlorosis virus and Tomato infectious chlorosis virus from single or mixed infections. Plant Pathology, 58, 221–227.

[6] Mauck K., N. A. Bosque-Pérez, S. D. Eigenbrode, C. M. DeMoraes, M. C. Mescher, 2012. Transmission mechanisms shape pathogen effects on host-vector interactions: evidence from plant viruses. Funct Ecol 26: 1162–1175.